

EYLÜL AYI FİYAT GELİŞMELERİ

5 Ekim 2021

Özet

Tüketici fiyatları Eylül ayında yüzde 1,25 oranında artmış, yıllık enflasyon 0,33 puan yükselişle yüzde 19,58'e ulaşmıştır. Tüketici enflasyonundaki yükselişte enerji ve hizmet fiyat gelişmeleri etkili olmuştur. Bu dönemde petrol, doğal gaz ve kömür fiyatlarındaki artışlarla birlikte uluslararası enerji fiyatları olumsuz bir görünüm kaydetmiştir. Eşel mobil sistemi akaryakıt fiyatları üzerindeki baskıları sınırlasa da, yurt içi enerji fiyatları şebeke suyu ile kömür ve odun gibi katı yakıt fiyatları kaynaklı olarak artmıştır. Yaz aylarında hızlanan gıda yıllık enflasyonu bu dönemde sınırlı bir oranda gerileyerek yüksek seviyesini korumuştur. Temel mal yıllık enflasyonu dayanıklı tüketim mallarında bir önceki yıldaki yüksek bazın da etkisiyle yavaşlamıştır. Bu dönemde, hizmet enflasyonu süregelen açılma etkilerine de bağlı olarak yükselirken hizmet enflasyon görünümünde okul ve üniversitelerin açılmasına bağlı etkiler dikkat çekmiştir. Hizmet fiyat gelişmelerinin yansımaları B ve C göstergelerinde yıllık enflasyon artmış, göstergelerin yakın dönem eğilimlerinde yavaşlama kaydedilmekle birlikte yüksek seviyeler korunmuştur.

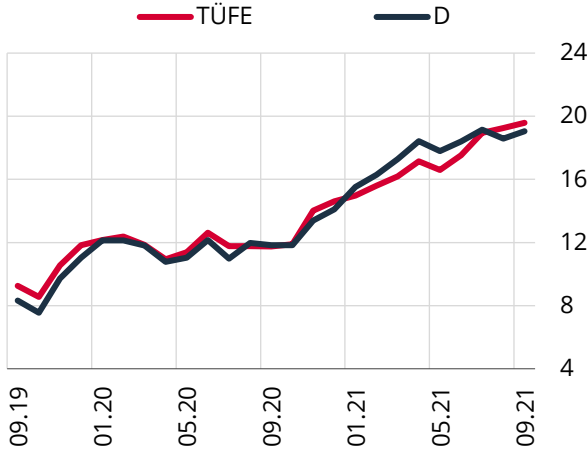
Bu rapor, fiyat istatistiklerinin Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından yayımlanmasını izleyen iş günü içinde yayımlanmakta ve TCMB'nin bir önceki ayın enflasyon rakamlarına ilişkin ilk görüşlerini ifade etmekte olup, resmi fiyat istatistiklerinin açıklanması ile Para Politikası Kurulu toplantısı arasında geçen süre zarfında aylık enflasyon gelişmelerinin kamuoyu tarafından daha sağlıklı biçimde yorumlanmasına katkıda bulunmayı amaçlamaktadır.

Değerlendirmeler

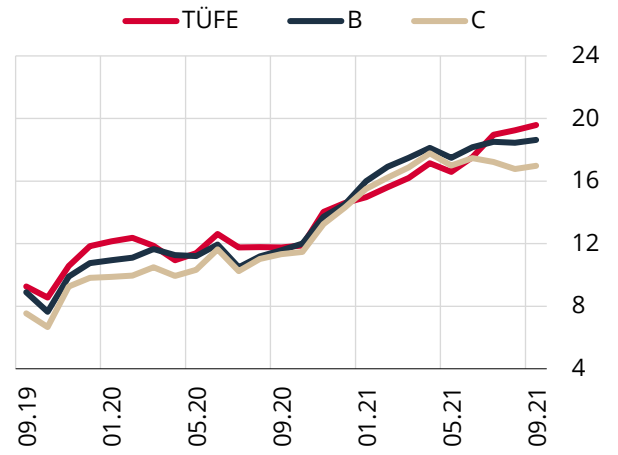
Eylül ayında tüketici fiyatları yüzde 1,25 oranında yükselmiş ve yıllık enflasyon 0,33 puan artarak yüzde 19,58 olmuştur (Grafik 1). Bu dönemde B ve C endekslerinin yıllık değişim oranları sırasıyla 0,17 ve 0,22 puan artarak yüzde 18,63 ve yüzde 16,98 olarak gerçekleşmiştir (Grafik 2).

Alt grupların yıllık tüketici enflasyonuna katkıları incelendiğinde, bir önceki aya göre hizmet, enerji ve alkol-tütün-altın gruplarının katkıları sırasıyla 0,30, 0,24, 0,01 puan artmış, temel mal ve gıda gruplarının katkıları sırasıyla 0,16 ve 0,06 puan azalmıştır.

Grafik 1: TÜFE ve D (Yıllık % Değişim)

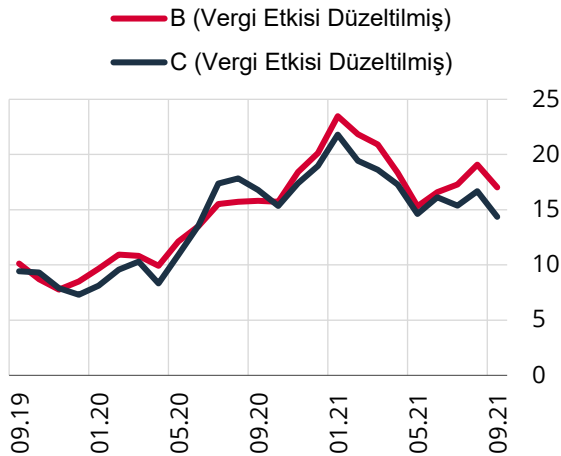

Grafik 2: TÜFE, B ve C (Yıllık % Değişim)

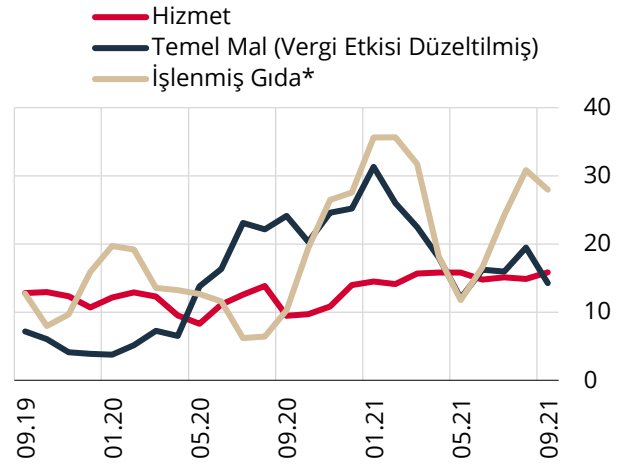

Mevsimsellikten arındırılmış verilerle, üç aylık ortalamalara göre B ve C göstergelerinin eğilimlerinde azalış izlenmiştir (Grafik 3). Bir önceki aya vurgulandığı gibi kapanma ve açılma dönemleri yakın dönem enflasyon eğiliminde dalgalanmalara sebep olmaktadır. Bu dönemde, enflasyon eğilimi temel mal grubunda daha belirgin olmak üzere işlenmiş gıda ve temel mal gruplarında azalırken, hizmet grubunda artış göstermiştir (Grafik 4).

Grafik 3: B ve C Endeksi (Mevsimsellikten Arındırılmış, Yıllıklandırılmış 3 Aylık Ortalama % Değişim)

Grafik 4: B Endeksinin Ana Bileşenleri (Mevsimsellikten Arındırılmış, Yıllıklandırılmış 3 Aylık Ortalama % Değişim)

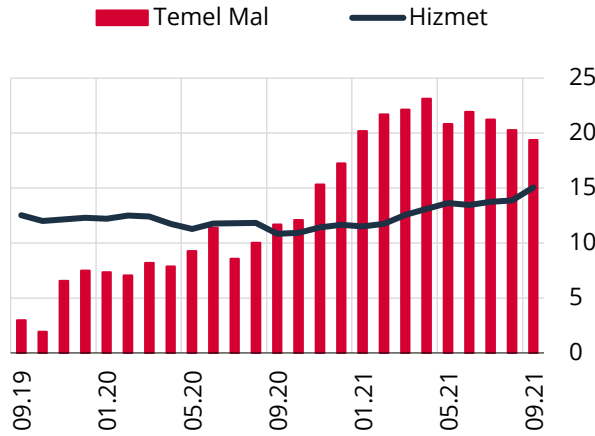

* İşlenmiş gıda grubunda mevsimsel etki bulunmamaktadır.

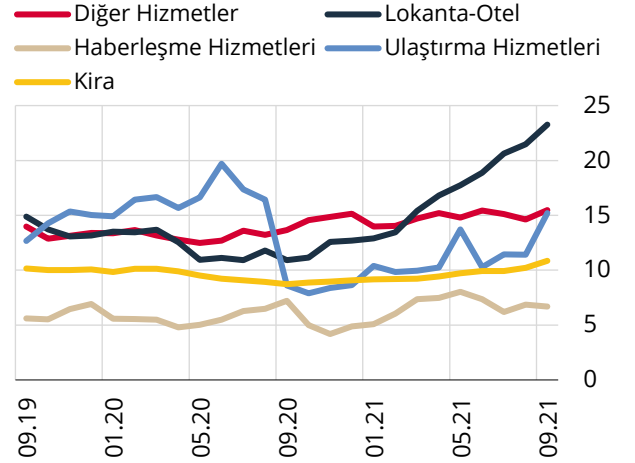
Hizmet fiyatları Eylül ayında yüzde 1,62 oranında yükselmiş, grup yıllık enflasyonu 1,18 puan artarak yüzde 15,06 olmuştur (Grafik 5). Yıllık enflasyon, haberleşme hizmetlerinde gerilerken, ulaştırma ve lokanta-otelde daha belirgin olmak üzere diğer alt gruplarda yükselmiştir (Grafik 6). Hizmet grubu yıllık enflasyonundaki yükselişte okul ve üniversitelerin açılmasıyla birlikte bağlantılı sektörlerde (üniversite harcı, yurt, servis ücreti vb.) gerçekleşen güçlü fiyat artışlarının etkisi belirleyici olmuş, eğitim sektöründe sona eren geçici KDV

indirimleri söz konusu fiyat artışlarını daha belirgin hale getirmiştir. Ulaştırma hizmetlerinde fiyatlar yüzde 2,80 oranında artarken, servis ücretlerindeki yükselişe bağlı olarak otobüs ile şehir içi yolcu taşımacılığı kalemindeki artış öne çıkmıştır. Lokanta-otel alt grubunda, yemek hizmetleri fiyatlarındaki yüksek aylık artışlar Eylül ayında da (yüzde 2,03) devam ederken, konaklama hizmetleri fiyatlarındaki yükselişte yurt ücretlerindeki artış etkili olmuştur. Bu gelişmelerle, lokanta-otel alt grubunda yıllık enflasyon yüzde 23,27'ye ulaşmıştır. Son dönemde aylık artışları hızlanan kirada Eylül ayında da benzer bir eğilim hâkim olmuş (yüzde 1,29), yıllık enflasyon yüzde 10,85'e yükselmiştir. Diğer hizmetler alt grubunda ise üniversite eğitimi ile birlikte kreş ve gündüz bakımevi ücretlerindeki artışa bağlı olarak sosyal hizmetler kalemleri öne çıkmıştır.

Grafik 5: Temel Mal ve Hizmet (Yıllık % Değişim)

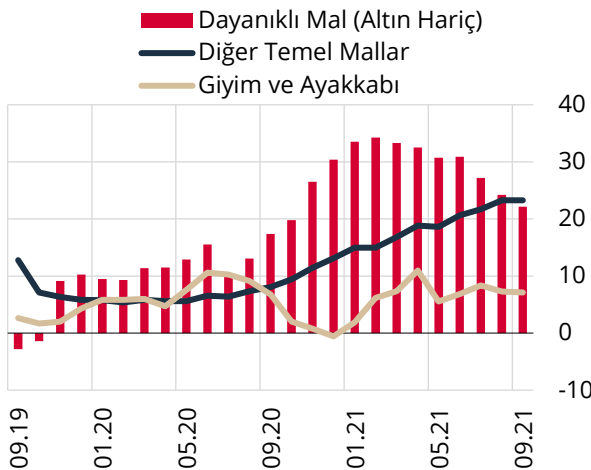

Grafik 6: Hizmetler (Yıllık % Değişim)

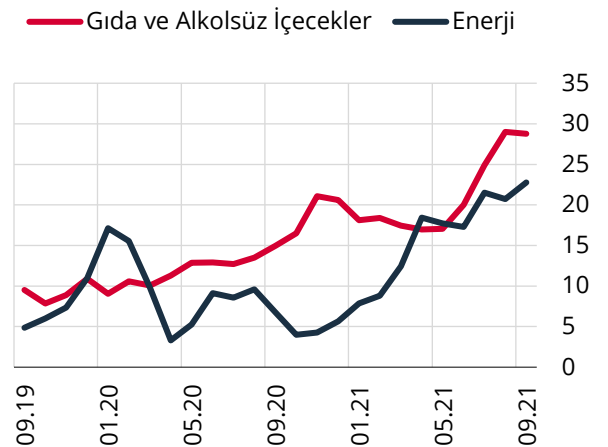

Temel mal yıllık enflasyonu Eylül ayında 0,90 puan gerileyerek yüzde 19,38 olmuştur (Grafik 5). Bu dönemde yıllık enflasyon dayanıklı mal ile giyim ve ayakkabı gruplarında gerilerken, diğer temel mallarda yatay bir seyir izlemiştir (Grafik 7). Dayanıklı mal fiyatları Eylül ayında yüzde 1,96 artmış, bu gelişmede indirim kampanyalarının sonlandığı mobilya grubunun fiyat artışı (yüzde 8,24) öne çıkmıştır. Beyaz eşya fiyatlarındaki aylık artış eğilimi sürerken, otomobil fiyatları ılımlı bir görünüm sergilemiştir. Bu gelişmelerle, dayanıklı mal grubu yıllık enflasyonu bir önceki yıldaki yüksek bazın da etkisiyle 2,09 puan azalarak yüzde 22,12'ye gerilemiştir. Giyim ve ayakkabı grubunda fiyatlar Eylül ayında yataya yakın (yüzde -0,22) seyretmiş ve yıllık enflasyon sınırlı bir düşüşle yüzde 7,11 olmuştur.

Grafik 7: Temel Mallar (Yıllık % Değişim)

Grafik 8: Gıda ve Enerji (Yıllık % Değişim)

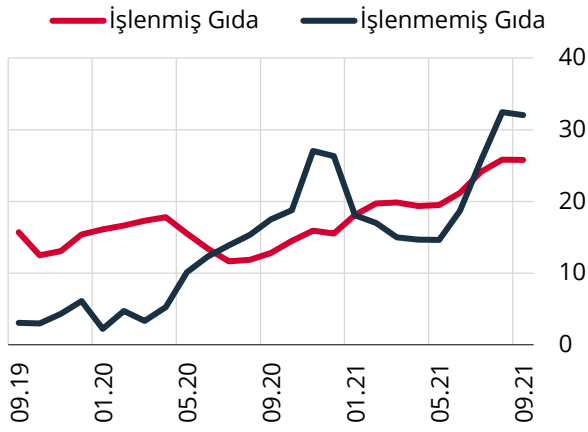

Enerji fiyatları Eylül ayında yüzde 2,20 oranında artmıştır (Tablo 1). Bu dönemde uluslararası enerji fiyatları petrol, doğalgaz ve kömür fiyatları öncülüğünde kayda değer bir yükseliş göstermiştir. Yurt içinde ise şebeke suyu (yüzde 5,19) ve odun, kömür gibi katı yakıt (yüzde 13,00) fiyatlarındaki artışlar öne çıkarken, akaryakıt fiyatları ÖTV miktarı sıfırlanan LPG fiyatlarındaki artışın etkisiyle yüzde 0,60 oranında yükselmiştir. Bu

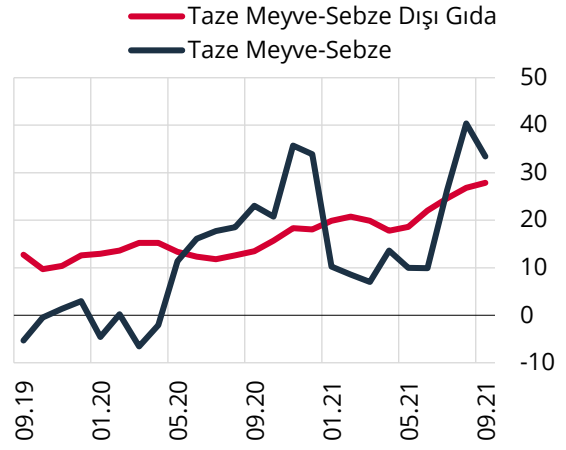
dönemde tüp gaz fiyatlarında da bir miktar artış izlenirken, eşel mobil sistemi enerji fiyatları üzerindeki baskıları hafifleterek tüketici enflasyonunu sınırlamaya devam etmiştir. Bu gelişmelerle yıllık enerji enflasyonu Eylül ayında 2,05 puan yükselerek yüzde 22,77 olmuştur (Grafik 8).

Gıda ve alkolsüz içecek yıllık enflasyonu 0,21 puan düşerek yüzde 28,79 olmuştur (Grafik 8 ve Tablo 2). Yıllık enflasyon işlenmemiş gıda grubunda sınırlı bir miktar gerileyerek yüzde 32,06 olurken, işlenmiş gıda grubunda yüzde 25,79 ile yataya yakın seyretmiştir (Grafik 9). İşlenmemiş gıda grubunda mevsimsellikten arındırılmış veriler taze meyve ve sebze fiyatlarında Eylül ayında son iki aydır gözlenen yüksek artışlar sonrası bir miktar düzeltmeye (yüzde -4,06) işaret etmiş, grup yıllık enflasyonu yüzde 33,41'e gerilemiştir. Bu dönemde, diğer işlenmemiş gıda grubunda yumurta fiyatlarında yüksek artışın devam ettiği izlenirken, tarımsal kuraklıktan olumsuz etkilenen bakliyat fiyatlarındaki yükseliş de dikkat çekmiştir. Aylık fiyat artışı bir miktar yavaşlayarak yüzde 1,46 olarak gerçekleşen işlenmiş gıda grubunda ekmek-tahıllar, alkolsüz içecekler ile uluslararası fiyatı artış kaydeden kahve öne çıkan alt kalemler olmuştur. Bu gelişmelerle taze meyve-sebze dışı gıda grubunda yıllık enflasyon yüzde 27,88 seviyesine yükselmiştir (Grafik 10).

Grafik 9: İşlenmiş ve İşlenmemiş Gıda
(Yıllık % Değişim)

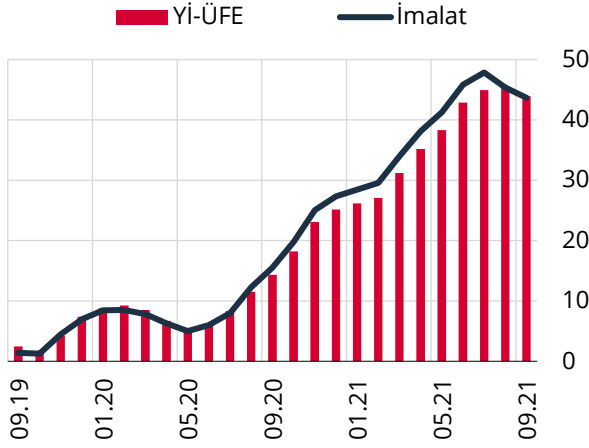
Grafik 10: Taze Meyve-Sebze ve Diğer Gıda
(Yıllık % Değişim)

Yİ-ÜFE

Yurt içi üretici fiyatları Eylül ayında yüzde 1,55 oranında yükselmiş, yıllık enflasyon 1,56 puan azalarak yüzde 43,96 olarak gerçekleşmiştir (Grafik 11 ve Tablo 3). Üretici fiyatlarındaki bu gelişmede süregelen dış fiyat baskıları, arz kısıtları ve enerji fiyatları belirleyici olmaya devam etmiştir. Öte yandan, petrol ve ana metal hariç imalat sanayi fiyatlarının eğilimi bu dönemde gerilemiştir (Grafik 12).

Grafik 11: Yİ-ÜFE ve İmalat (Yıllık % Değişim)

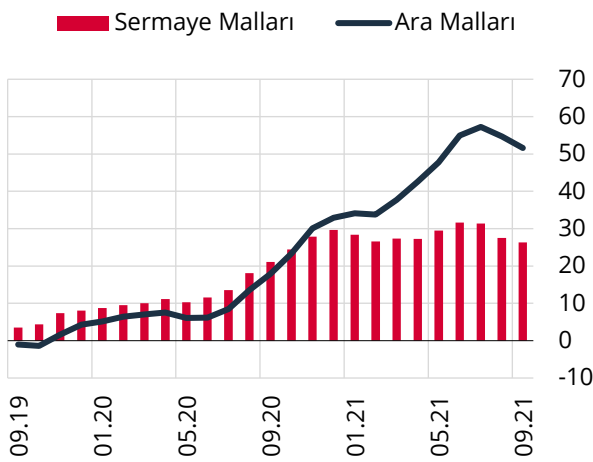

Grafik 12: Petrol ve Ana Metal Hariç İmalat

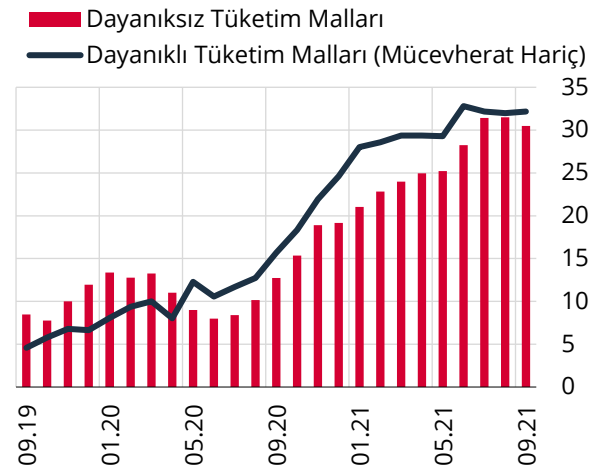

Ana sanayi gruplarına göre incelendiğinde, enerji yıllık enflasyonundaki artış ön plana çıkmıştır (Tablo 3, Grafik 13 ve Grafik 14). Aylık bazda fiyat artışları alt gruplar geneline yayılırken, en belirgin artış yüzde 2,73 ile dayanıklı tüketim malları imalatında gerçekleşmiştir. Eylül ayında dayanıklı tüketim malları grubu fiyatlarında meydana gelen artışta mobilya, ev aletleri ve tüketici elektroniği etkili olurken, dayanıksız tüketim malları fiyatlarındaki yükselişte meyve-sebze, süt ve diğer gıda ürünleri ile bazı tekstil ve giyim ürünleri öne çıkmaktadır. Sermaye malı grubundaki yüzde 1,98'lik artışta metal ile bağlantılı ürünler, motorlu kara taşıtları ile bunların parça ve aksesuarları ve makinelerin etkisi hissedilmiştir. Enerji grubu fiyatları ise rafine edilmiş petrol ürünleri, elektrik, su ve kömür fiyatları öncülüğünde yükselmiştir. Ara malları grubundaki artışta demir-çelik ve ferro alaşımlar, tahıl ürünleri, kağıt ürünleri ve inşaatla bağlantılı kalemlerdeki fiyat artışları dikkat çekmiştir. Bu gelişmelerle, tüketici fiyatları üzerinde üretici fiyatları kaynaklı baskılar etkisini sürdürmüştür.

Grafik 13: Ara ve Sermaye Malları (Yıllık % Değişim)

Grafik 14: Tüketim Malları (Yıllık % Değişim)

Tablolar

Tablo 1: TÜFE ve Alt Kalemler (% Değişim)

	Aylık		Yıllık	
	Eyl.21	Eyl.20	Eyl.21	Eyl.20
TÜFE	1,25	0,97	19,58	11,75
1. Mallar	1,12	1,15	21,55	12,07
Enerji	2,20	0,50	22,77	6,77
Gıda ve Alkolsüz İçecekler	0,50	0,66	28,79	14,95
İşlenmemiş Gıda	-0,53	-0,24	32,06	17,47
Taze Meyve-Sebze	-3,08	1,98	33,41	23,02
Diğer İşlenmemiş	0,86	-1,33	31,38	14,61
İşlenmiş Gıda	1,46	1,48	25,79	12,79
Ekmek ve Tahıllar	2,54	1,96	24,61	15,43
Diğer İşlenmiş	0,89	1,21	26,39	11,37
Enerji ve Gıda Dışı Mallar	1,22	1,69	16,04	12,05
Temel Mallar	1,42	2,18	19,38	11,68
Dayanıklı Mallar (Altın Hariç)	1,96	3,70	22,12	17,38
Giyim ve Ayakkabı (*)	-0,22	-0,05	7,11	6,79
Diğer Temel Mallar	1,53	1,54	23,26	8,09
Alkollü İçecekler ve Tütün	0,05	0,04	1,80	0,68
Altın	0,81	-0,04	8,29	60,77
2. Hizmetler	1,62	0,58	15,06	10,84
Kira	1,29	0,71	10,85	8,72
Lokanta ve Oteller	2,22	0,74	23,27	10,92
Ulaştırma Hizmetleri	2,80	-0,59	15,21	8,62
Haberleşme Hizmetleri	0,40	0,59	6,68	7,21
Diğer Hizmetler	1,53	0,78	15,47	13,66
3. Temel Göstergeler				
B - İşlenmemiş Gıda Ürünleri, Enerji, Alkollü İçkiler ve Tütün ile Altın Hariç TÜFE	1,50	1,35	18,63	11,57
C - Enerji, Gıda ve Alkolsüz İçecekler, Alkollü İçkiler ile Tütün Ürünleri ve Altın Hariç TÜFE	1,51	1,33	16,98	11,32
D - İşlenmemiş Gıda, Alkollü İçecekler ve Tütün Ürünleri Hariç TÜFE	1,60	1,20	19,05	11,84
F - Yönetilen-Yönlendirilen Fiyatlar Hariç TÜFE	1,26	1,10	20,79	12,81

Kaynak: TÜİK.

(*) Giyim hizmetlerini içermemekte olup, sadece malları kapsamaktadır.

Tablo 2: TÜFE ve Alt Kalemler (% Değişim)

	Ağırlık	Eylül 2021		Eylül 2020	
		Aylık	Yıllık	Aylık	Yıllık
TÜFE	100	1,25	19,58	0,97	11,75
Gıda ve Alkolsüz İçecekler	25,94	0,50	28,79	0,66	14,95
Alkollü İçecekler ve Tütün	4,88	0,05	1,80	0,04	0,68
Giyim ve Ayakkabı	5,87	-0,16	7,32	-0,03	6,91
Konut	15,36	2,34	20,97	0,93	10,00
Ev Eşyası	8,64	3,33	23,27	3,02	11,34
Sağlık	3,25	0,52	17,47	0,87	15,09
Ulaştırma	15,49	0,54	20,21	1,84	12,95
Haberleşme	4,64	0,47	4,99	0,28	6,74
Eğlence ve Kültür	3,01	1,06	12,45	0,88	8,12
Eğitim	2,28	5,15	16,53	-0,07	7,55
Lokanta ve Oteller	5,91	2,22	23,27	0,74	10,92
Çeşitli Mal ve Hizmetler	4,73	1,49	13,92	0,63	25,17

Kaynak: TÜİK.

Tablo 3: Yİ-ÜFE ve Alt Kalemler (% Değişim)

	Ağırlık	Eylül 2021		Eylül 2020	
		Aylık	Yıllık	Aylık	Yıllık
Yİ-ÜFE	100	1,55	43,96	2,65	14,33
Madencilik	3,51	-0,36	28,39	2,29	16,87
İmalat	87,27	1,63	43,68	2,83	15,52
Petrol Ürünleri Hariç İmalat	85,25	1,53	41,41	2,98	16,82
Petrol ve Ana Metal Ürünleri Hariç İmalat	75,47	1,57	35,84	2,59	15,53
Elektrik, Gaz Üretimi ve Dağıtımı	8,38	1,34	50,10	0,19	-2,62
Su Temini	0,85	3,18	30,15	1,96	13,25
Ana Sanayi Kollarına Göre Yİ-ÜFE					
Ara Malı		1,56	51,62	3,63	17,91
Dayanıklı Tüketim Malları		2,73	29,25	2,63	19,72
Dayanıklı Tüketim Malları (Mücevherat Hariç)		2,98	32,18	2,83	15,69
Dayanısız Tüketim Malları		0,97	30,48	1,75	12,74
Sermaye Malı		1,98	26,33	2,90	21,09
Enerji		1,87	62,38	-0,01	-4,23

Kaynak: TÜİK.